

משה חיים פלח

בשיטת הרמב"ם בדין פיתוי קטנה אונס

בפרק הבא על יצמתו (סא ז) תניא רבי אליעזר אומר כהן לא ישא את הקטנה אמר ליה רב חסדא לרבה פוק עיין זה דלאורתא צעי לה רב הונא מינך נפק עיין זה כו' אלא אמר רב אדא בר אבהו הכא בכ"ג עסקינן לאימת קני לה לכה גדלה בעולה היא אמר רבא מכלי לב אי דקדשה אצוה מההיא שעתא הוא דקני לה ואי דקדשה נפשה הא רבי אליעזר היא ולא רבנן אלא אמר רבא לעולם ככהן הדיוע וחיישינן שמא תפתה עליו אי הכי ישראל נמי פתויי קטנה אונס הוא ואונס בישראל מישרא שרי, וכן איתא לעיל בפרק ארבעה אחין (גא זא) דפיתוי קטנה אונס הוא.

אולם הרמב"ם כתב בהל' סוטה (פ"ד ה"ז) וז"ל קטנה שהשיאה אציה אם זינת ברלוניה נאסרה על בעלה עכ"ל, וכן כתב הרמב"ם בהל' איסורי ביאה (פ"ג ה"ב) וז"ל הבא על הקטנה אשת הגדול אם קידשה אציה הרי זה בחנק והיא פטורה מכלום ונאסרה על בעלה כמו שביארנו בהלכות שוטה עכ"ל, ויעוין במ"מ ובאחריו שם.

ונראה לדון בישוץ דברי הרמב"ם, דהנה יש לדקדק בלשון הרמב"ם בהלכות סוטה שכתב "קטנה שהשיאה אציה אם זינת ברלוניה נאסרה" דאמאי הולך לבאר דלוינה נאסרת אלא אם זינתה ברלוניה, הא פשיטא דלא חמירא מגדולה דלוינה נאסרת אלא אם זינתה ברלוני ולא בגוונא דנאנסה.

ונראה לבאר דהנה בפרק אלו נערות (לו ז) אמרי' דמי שילא עליה שם רע אין לה קנס ובפשוטו היינו משום דהויא בחזקת בעולה, אך הרמב"ם (פ"ג מנערה בתולה ה"ז) פירש באופ"א וז"ל אני אומר שזה שנאמר בתורה אל תחלל את בתך להזנותה, שלא יאמר האב הואיל ולא חייבה תורה מפתה ואונס אלא שיתן ממון לאב הריני שוכר בתי בתולה לזה לבוא עליה בכל ממון שארצה או אניה זה לבוא עליה בחנם שיש לאדם למחול וליתן ממונו לכל מי שירצה לכך נאמר אל תחלל את בתך להזנותה, שזה שחייבה תורה לאונס ולמפתה ממון לא מלקות בשאיירע הדבר מקרה שלא מדעת אציה ולא הכינה עלמה לכך כו' ואין קונסין אותו שלא חייבה תורה קנס אלא לאונס ומפתה אצל זו שהכינה עלמה לכך זין מדעתה זין מדעת אציה הרי זו קדשה, ואיסור קדשה אחד הוא זין בצתולה זין בצעולה ולפיכך אמרו חכמים שהיוצא עליה שם רע בילדותה אין לה קנס כמו שביארנו שהרי זו בחזקת שהפקירה עלמה לדבר זה ברלוניה עכ"ל, הרי מצוה דדברי הרמב"ם דשם מפתה אינו אלא בגוונא דאיהו פיתה אותה, אך היכא שהפקירה עלמה לדבר זה ברלוניה אין זה בכלל מפתה.

ומעתה נראה דסבירא ליה להרמב"ם דכל מאי דאמרינן דפיתוי קטנה אונס הוא היינו דוקא בפיתוי כמשמעו, דהיכא דפיתה אותה אחר חשיבא כאנסה [ובכתובות (נא ז) מסקינן דכל היכא דתחילתה ברלוני וסופה באונס חשיב אונס מאי עמא ילך אלצשה, ויש לומר דבקטנה

אף עלם הפיתוי חשיב אונסן אך היכא דהפקירה עלמה לדבר זה זרלוכה לא חשיבא אנוסה כלל, וזכה"ג שפיר נאסרת על זעלה, ויש לומר דזהו דדקדק הרמז"ס לומר ד"קטנה שהשיאה אציה אם זינת זרלוכה נאסרה" דהך זרלוכה אתי לאפקוי פיתוי קטנה דנמי אינו בכלל רלון, וכמזואר צסוף לשון הרמז"ס הכ"ל "צחזקת שהפקירה עלמה לדבר זה זרלוכה" הרי ד"זרלוכה" אתי לאפקוי פיתוי.

להשקותה אלא לפוסלה מכתובתה כמו שאמרנו, אבל קטנה צת מיאון אין מקנין לה שאין לה רלון להאסר על זעלה ואפילו היה כהן לא נאסרה עליו עכ"ל, ומזואר דמפרש דצרי הירושלמי דקטנה אין לה רלון להאסר על זעלה צקטנה שנתקדשה קידושי מיאון דוקא, וכ"כ הרמז"ס זבל' איסורי זיאה (שס) וז"ל הצא על הקטנה אשת הגדול אם קידשה אציה הרי זה צחנק והיא פעורה מכלום ונאסרה על זעלה כמו שציארנו זבלכות שטעה, ואם היא צת מיאון מכין אותה מכת מרדות והיא מותרת לזעלה ואפילו היה כהן עכ"ל.

ובסוגין הרי לא חיישינן אלא לפיתוי, דשמא כיון דקטנה היא אם יפתוה לא תעמוד בפיתוי ותתפתה עליו, אך הא לא חיישינן דשמא תלך ותזנה מעלמה.

אולם הנה צירושלמי שם צעי האם אדם מפריש מנחת סועה על אשה שלא מדעתה כשם דמחוסרי כפרה אין לריכין דעת, וז"ל הירושלמי אחר מכו שיפריש עליה חוץ מדעתה, יוצא כיו דרבי יוחנן ארבעה מחוסרי כפרה מפרישין עליהן שלא מדעתן ואילו הן הכז והזבה והמאורע והיולדת שכן אדם מפריש על זנו הקטן והוא נתון צעריסה כו' וכאן סועה קטנה אין את יכול דמר ר' זעירא רבי יסא צשם ר' יוחנן קטנה שזינתה אין לה רלון להיאסר על זעלה עכ"ל, וכבר תמה הגר"א לדצרי הרמז"ס דמיירי צקטנה צת מיאון דוקא מאי קאמר, והא מ"מ משכחת לה דאדם מציא על אשתו קטנה שלא מדעתה צקטנה שהשיאה אציה.

וכן לעיל צפרק ארבעה אחין (ג ז) דאמרינן פיתוי קטנה אונס הוא הא מיירי צגוונא דהחליפו נשותיהן זל"ז יעוין שם, וזכה"ג הוי כפיתוי [ושור"ר צישועות יעקב (אהע"ז ס"י קטח סק"צ) דעמד צעיקר הדבר דדעת הרמז"ס לחלק צין פיתוי קטנה לצין קטנה שזינתה מעלמה יעו"ש].

אולם המגיד משנה (בל' איסורי זיאה שם צסו"ד) תמה עוד ע"ד הרמז"ס מדצרי הירושלמי צסועה (פ"צ ה"א) דאמרינן קטנה שזינתה אין לה רלון להאסר על זעלה, וסיים וז"ל ומעתה לריכין אנו ראייה גמורה לדצרי רצינו וצקשתייה ולא מאלתייה.

ובאמת דיש לתמוה עוד צעיקר לשון הירושלמי "קטנה שזינתה אין לה רלון להאסר על זעלה" דהא לדצרי הרמז"ס דמיירי צקטנה צת מיאון טעמא משום דקידושי מיאון לא הוו קידושינן גמורין [אף מדרבנן דהא נפקא צמיאון זבלא גען] ולהכי ליכא צבהך קידושינן דין סועה, וכן מה"ע אף אשת כהן אינה נאסרת ואף דאשת

והנה כבר עמד צציאור הגר"א (אהע"ז ס"ז סקמ"צ) דהרמז"ס גופיה יישב דצרי הירושלמי, דיעוין צרמז"ס צפ"צ מסועה (ה"ד) שכתב וז"ל קטנה שהשיאה אציה אם זינת זרלוכה נאסרה על זעלה לפיכך מקנין לה, לא

זקפידא דבעל תליא רחמנא ובעל הא קא קפיד קמשמע לן, הרי דס"ד דנאסרת אף דדרך איצרים אף דלא הוי ביאה ומשום דזקפידא דבעל תלא רחמנא, ויש לומר דאף למסקנא תלי זקפידא דבעל, אלא דמ"מ נתמעט דרך איצרים.

וכתב הבית הלוי דה"נ הא דשומרת יצם שזינתה אינה נאסרת היינו דוקא בלא קינוי וסתירה, אך זקינוי וסתירה נאסרת אף שומרת יצם [וכן יישב בזה דברי הרמב"ם זצ"ל מסוטה (ה"א) גבי משמש מת, וכן הא דמשמע מדברי הרמב"ם (פ"א מסוטה ה"ו) דבעינן קרא למעוטי קטן פחות מצן ע' דלא אסר אף דאין ביאתו חשיבא ביאה].

וכבר עמד בעיקר הדבר המאירי בסוטה (כג ז) וז"ל שומרת יצם שקינא לה יצם שלה אינה שותה שאף זו אינה תחת אישה ומ"מ קנויו קנוי ליאסר עליו זסתירה ולהפסידה כתוצאה שעל נכסי אחיו כך למדו מפי השמועה איש איש כי תשעה אשתו לרבות ארוסה ושומרת יצם לקנוי ר"ל להיות קנוים קנוי להפסד כתוצה ולאיסור אחר זסתירה ותחת אישה למעט זארוסה ושומרת יצם שלא להיות קנוים קנוי לענין השקאה ואף על פי ששומרת יצם שזינתה מותרת ליצמה וכן שאם מתה מותר זאמה כמו שהתבאר בתלמוד המערב זצפרק שני אלמא אין זה אישות כלל מ"מ כל שרואה אותה פרוזה יכול לקנות לה והיא גרמה אחר כן ליאסר עליו ולהפסיד כתוצאה זסתירתה, ויש חולקין בזו ופירשו דמתני' אליבא דרבי עקיבא דאמר שומרת יצם שזינתה אסורה לבעלה ואין נראה כן עכ"ל.

וחזינן זפשוטו דחלוק זיסודו איסורא דסוטה זשע"י קינוי וסתירה מאיסורא דסוטה

כהן אסירא גם זאונם, וח"כ היאך אמרינן זירושלמי ד"אין לה רלון" וכן העתיק הרמב"ם האוי לישנא, דמשמע דטעמא משום חסרון רלון.

ונראה זביאור דברי הרמב"ם, דהנה זפרק הערל (פא א) וזכ"ד דאמר רב המנונא שומרת יצם שזינתה פסולה ליצמה, אך זסוטה (יה ז) מסקינן אמרי זמערבא לית הלכתא כרב המנונא וכן פסק הרמב"ם זפ"ז מיצום וחלילה (ה"ב) היצמה שזינתה והיא זקוקה לא נאסרה על יצמה אלא רלה חולץ רלה מיצם עכ"ל וכ"פ הרמב"ם זפ"ד מהל' סוטה (ה"י) וז"ל כל שתבעל ולא תהיה אסורה לו אינו מתנה עמה, לפיכך אם כנס יצמתו אינו מגלגל עליה שלא זינתה כשהיתה שומרת יצם אבל מגלגל עליה שלא זינתה תחת אחיו שאם זינתה תחת אחיו הרי זו אסורה עליו עכ"ל.

ותמזהו האחר' דזהל' סוטה (פ"ז ה"ז) כתב הרמב"ם וז"ל ואלו הן הנשים שאינן ראויות לשתות אף על פי שהיא רוצה לשתות ובעלה רוצה להשקותה אלא יולאות בלא כתוצה משיבואו עידי זסתירה אחר עידי קינוי ויאסרו על זעליהן לעולם, וחמש עשרה נשים הן ואלו הן ארוסה ושומרת יצם וקענה אשת הגדול וגדולה אשת הקטן כו' עכ"ל, הרי מצואר דשומרת יצם מקנין לה ונאסרת על זעלה.

ויעוין זבית הלוי (ח"ז ס"י מ) דהאריך לזאר זדברי הרמב"ם, דחלוק זיסודו איסור זנות זשע"י קינוי וסתירה מאיסור ע"י זנות דעלמא, דהנה זסוטה (כו ז) איתא שכבת זרע פרט לדבר אחר כו' דאמר רבא פרע לשקינא לה דרך זצרים אל' זציי פריאותא זעלמא היא ופריאותא מי אסר רחמנא כו' מהו דתימא

רָאוּן לְהַאֲסֵר עַל צַעֲלָה, דֹּאף דַּחַךְ מִימְרָה מִיירִי
 בְּקַעֲנָה בַת מִיאֲוֹן דּוּקָא, וְקַעֲנָה שֶׁהִשִּׁיחָה אֲצִיבָה
 שְׁפִיר נֶאֱסַרְתָּ, אֲךָ מִ"מ כִּיּוֹן דְּקַעֲנָה שְׂזִינְתָּה אֲיִנְה
 נֶאֱסַרְתָּ מִחַמַּת פְּרִשְׁתָּ סוּעָה דְּקִינּוּי וְסַתִּירָה אֲלֵא
 מִחַמַּת פְּרִשְׁתָּ סוּעָה דְּעַלְמָא, מִמִּילָא ל"ש זֶה
 הַשְּׁקָאָה וְאֲכַתִּי לֹא אֲשַׁכְחָנָא דְּאִדָּם מִצִּיָּא מִנְחַת
 סוּעָה עַל אֲשַׁתּוֹ קַעֲנָה.

והנה צצהגר"א שם תמה עוד מדברי הירושלמי

(פ"א דסוטה ה"ג) שאלו את בן זומא מפני
 מה ספק רשות היחיד עמא אמר לון סוטה מהיא
 אמרו ליה רשות היחיד ספק אמר לון מלינו שהיא
 אסורה לציתה מכאן אתה דן לשרץ מה כאן רה"י
 אף להלן רה"י ומה כאן שיש צו דעת לשאול אף
 להלן דבר שיש צו דעת לשאול, מיליכוון דרבנן
 פליגין דמר ר' זעירא ר' יסא צבס ר' יוחנן קענה
 שזינתה אין לה רָאוּן להיאסר על צעלה והא תנינן
 כל שאין צו דעת לישאל ספיקו טבור, הא חס יש
 צו דעת לישאל ספיקו עמא צרם הכא אף על פי
 שיש צו דעת לישאל ספיקו טבור עכ"ל, ומשמע
 דכל סוטה קענה אינה נאסרת ואף צהשיאה
 אציה יעו"ש, ולכאורה גם צזה יש ליישב ע"ד
 הכ"ל, דהרי דין ספק עומאה דילפי' מסוטה
 היינו מסוטה הנאסרת בקינוי וסתירה דעשה
 תורה ספק כודאי ומהתם ילפי' לכל ספק
 עומאה, וצזה אכן הדין דאף צהשיאה אציה אינה
 נאסרת, אלא דצזינתה ודאי נאסרת מדין זנות
 דעלמא [ושיעור קען דחשיב יודע לישאל לענין
 עכרות הציוא האחרו' שם מדברי הירושלמי (יש
 חגיגה) לענין עכרות את אמר את שהוא תפוס
 ציד אציו ספיקו כפיקה אציו תופש צידו ספיקו
 כחרש ועיון צסוכה (מז א)] אף צעיקר משנ"ת
 ועיון צדצרי הרמז"ס (פ"ג מסוטה ה"ג - ה"ג)
 ויל"ד.

צלא קינוי וסתירה [וצחמת עיקר איסורא
 דסוטה שנצעלה ודאי צלא קינוי וסתירה לא
 נכתב כלל צפרשת סוטה אלא ילפי' ליה לעיל
 צפ"ק (יא ג) מקרא דכתיב גצי מחזיר גרושתו
 "לא יוכל צעלה הראשון לשוב לקחתה אחרי אשר
 הועמאה" לרבות סוטה שנצעלה ואכמ"ל] וכמו
 כן חלוק בצדרי, וצאיסור סוטה דע"י קינוי
 וסתירה לא צעינן לכל גדרי ציאה ומשום דיסודו
 צקפידא דצעל.

ומעתה יש לדון, דאף דצאיסור סוטה דצלא
 קינוי וסתירה לא נתמעט אלא אונס, אף
 לא צעינן דעת דוקא, מ"מ לאיסור סוטה דפרשת
 קינוי וסתירה צעינן "רָאוּן" דוקא, וקענה כיון
 דלאו צת דעת היא "אין לה רָאוּן להאסר על
 צעלה" [ויתכן דגדר הדברים ד"מעלה צו מעל"
 לא שייך אלא היכא דנעשה מדעת, ולזה צעינן
 גדר דין דעת דגדלות דוקא].

ומעתה יש ליישב היעב דצרי הרמז"ס, דיש
 לומר דאישות דקענה צת מיאון, אף דלא
 חשיבא אישות גמורה, ומהאי עמא אינה
 נאסרת צזנות, ואף צאשת כהן ומשום דלא
 חשיבא זונה, מ"מ היכא דקינא לה ונסתרה שפיר
 ראוייה להאסר, דיש לומר דדמיה לשומרת יצם
 דנמי לא הויה אישות גמורה ואינה נאסרת
 צזנות, ואעפ"כ נאסרת צזנות דקינוי וסתירה,
 אלא דכיון דלדין זנות דקינוי וסתירה צעינן דין
 רָאוּן ודעת דוקא, ממילא אינה נאסרת כיון
 דקענה אין לה רָאוּן להאסר על צעלה.

ומעתה מיושבים היעב דצרי הירושלמי,
 דאמרנין דלא משכח"ל דאדס מציא
 מנחת סוטה על אשתו קענה כיון דקענה אין לה